

književna smotra

Časopis za svjetsku književnost

ISSN 0455 – 0463

Godište XLVII / 2015 broj 178 (4)

Taj svijet 2

Polonistika bez granica

Poljska: domovina pjesnika

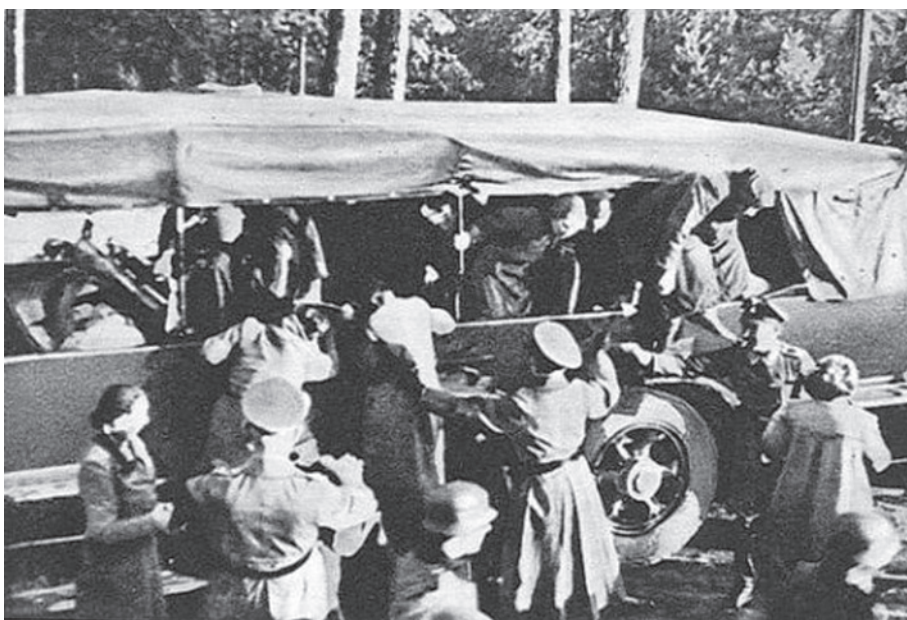
Parabola kao
književnominimalistički žanr

Život kao (be)smisljena priča:
odgojni roman

Dickensonova Pipa
i Kovačićeva Ivice

Indijske teme kod
Tina Ujevića

Sonderaktion Krakau – hapšenje profesora Jagiellonskog sveučilišta, Krakov, 6. 11. 1939.

Vilim Frančić

Slavist Vilim Frančić

1. UVOD

Ključan utjecaj na razvoj hrvatsko-poljskih kulturnih i znanstvenih veza u XX. stoljeću imali su pojedinci poput Julija Benešića, Zdravka Malića i Vilima Frančića. Bez proučavanja njihovih biografija nemoguće je dobiti potpuni uvid u hrvatsko-poljsku suradnju.

Djelovanje slavista Vilima Frančića do sada nije bilo predmet sustavnog istraživanja hrvatskih ni poljskih znanstvenika. U poljskoj literaturi o Frančiću se pisalo uglavnom kao o profesoru Jagelonskog sveučilišta i jednom od profesora odvedenih u koncentracijski logor Sachsenhausen tijekom nacističke operacije Sonderaktion Krakau. U Hrvatskoj je o Frančiću u posljednjih dvadeset i pet godina objavljen članak Vjenceslava Herouta u časopisu *Vrela* te enciklopedijski članak Nede Pintarić u *Hrvatskom biografskom leksikonu*. Detaljnijeg prikaza njegove biografije, a posebice njegovog rada na razvoju hrvatsko-poljskih veza dosada nije bilo.

U tekstu se prikazuje djelovanje Vilima Frančića od njegova rođenja u Daruvaru, preko rada na razvoju hrvatsko-poljskih veza, do smrti u Krakovu. Tekst je nastao zahvaljujući susretljivosti unuka Vilima Frančića Dorotee Frančić-Nisztuk i Magdalene Gubernat, koje su mi omogućile istraživanje ostavštine Vilma Frančića.

2. DJETINJSTVO I MLADOST

Vilim Frančić rođen je u Daruvaru 1896. godine u obitelji Gjüre i Josipe Frančić. Dvije godine nakon Vilimova rođenja preminuo mu je otac. Vilimova majka Josipa Frančić, rođena Budalek, nakon Gjurine smrti otišla je u Krakov s privatnim službenikom Poljakom Franciszecom Trojanom i tamo se za njega udala 1905. godine. Godinu dana kasnije za njom su otišli tada desetogodišnji Vilim i njegova starija sestra Paulina.

O svom rodnom gradu Vilim Frančić je 1964. godine u razgovoru za *Vjesnik Komune Daruvar* izjavio:

Moj rodni grad Daruvar, to je kao lokalizacija mog čuvstva prema rodnoj zemlji za kojom uvijek čeznem, a koju zapravo nikada nisam dovoljno osjetio. [...] Grad se toliko izmijenio. Danas ga pohodim, ali je to zapravo hvatanje sjena uspomena koje su davno izbljedjele.

Ljudi su zapravo ono što nas veže za neko mjesto. A mnogih koje sam u Daruvaru poznavao više nema. (L. Š., 1964: 5)

U Daruvaru je Vilim Frančić pohađao četiri razreda niže škole (četvrti razred završio je 1906. godine). Obrazovanje je nastavio u Školi Jana Długosza u Podgórzu (danas dio Krakova), gdje je pohađao četiri razreda. Peti, šesti i osmi razred polazio je u gimnaziji svete Anne u Krakovu, a sedmi razred u Beču (1915).

Studij na Odsjeku za filozofiju Jagelonskog sveučilišta u Krakovu započeo je u akademskoj godini 1916/1917, a završio u akademskoj godini 1920/1921. Diplomirao je poljsku filologiju kao glavni predmet te njemačku filologiju. Kraće vrijeme studirao je i u Pragu (tijekom akademske godine 1920/1921) i Grazu (jedan semestar u akademskoj godini 1921/1922). Tečaj francuskog jezika i književnosti polazio je na Sveučilištu u Touluseu 1925. godine. Titulu doktora filozofije stekao je na Jagelonskom sveučilištu 1924. godine radom *Srpske junačke pjesme i njihova povijest u Poljskoj (Serbskie pieśni bohaterские i ich dzieje w Polsce)* (*Akty Senatu Akademickiego UJ*, sig. S II 619).

2.1. Prvi svjetski rat

Vilim Frančić bio je dragovoljac II. brigade poljskih legija od 1914. do 1915. godine. Nakon ranjavanja na ratištu, poslan je u Daruvar na liječenje. Tako se opet našao u rodnom gradu. U Daruvaru je bio smješten u improviziranoj bolnici smještenoj u starom gradskom dvorcu.

Nakon Prvog svjetskog rata bio je član uprave okružnog Saveza legionara u Katowicama.

3. MEĐURATNO RAZDOBLJE

3.1. Prosvjetni djelatnik

Nakon stjecanja diplome Frančić je bio postavljen za direktora Trgovačke škole poljske školske matice u Proszowicama blizu Krakova (1922–1926) i potom na mjesto učitelja poljskog jezika u Državnoj klasičnoj gimnaziji u Królewskoj Huti (1926–1932).

Nakon toga bio je na položaju direktora Državne srednje škole i gimnazije u Katowicama (1932–1938) i ravnatelj tamošnjega Pedagoškog instituta. Godine

1938. imenovan je vizitatorom srednjih škola Prosvjetno-pedagoške službe Krakovskog školskoga okruga (Kuratorium Okręgu Szkolnego Krakowskiego). Na tom je radnom mjestu bio zaposlen do studenog 1939. godine, kada su ga uhitile nacističke vlasti. Na položaju vizitatora srednjih škola Krakovskog školskoga okruga nadzirao je rad 25 srednjoškolskih zavoda. U međuratnom je razdoblju imenovan i dopredsjednikom Društva učitelja srednjih i viših škola i voditeljem Međuškolske komisije u Katowicama.

Uz to je na Rudarskoj akademiji u Krakovu (danas Rudarsko metalurškoj akademiji) predavao ekonomsku geografiju Jugoslavije, a na Visokoj trgovačkoj školi u Krakovu (danas Ekonomskom sveučilištu) hrvatski jezik¹ s osobitim obzirom na trgovačko dopisivanje. S tom je školom surađivao od 1929. do 1938. godine.

Za lektora hrvatskog jezika na Jagelonskom sveučilištu postavljen je 1924. i na tom je položaju bio do nacističkog ukidanja Jagelonskog sveučilišta 1939. godine.

3.2. Promicatelj hrvatske kulture u Poljskoj

U međuratnom razdoblju Vilim Frančić surađivao je s hrvatskim, srpskim i poljskim tiskom. U krakovskom, lavovskom i varšavskom tisku javljao se radovima o južnom slavenstvu, a u zagrebačkom i beogradskom s tekstovima o Poljskoj i Poljacima (*Akty Wydziału Filozoficznego UJ*, sig. WF II 504). Najviše radova u hrvatskom tisku objavio je u zagrebačkom dnevniku *Obzor*. S tim je listom surađivao od 1922. do 1934, pri čemu je razdoblje od 1922. do 1923. godine bilo vrijeme intenzivne suradnje.

Frančić je sudjelovao i u mnogim događajima koji su promicali hrvatsku kulturu u Poljskoj. Primjerice, 1922. godine na dan premijere drame Josipa Kosora *Požar strasti* u Lavovu, drame čije je probe detaljno pratio pri tome nastojeći "da cjelina drame bude u duhu pisca i narodnog karaktera slavonskog" (Frančić, 1922: 1), održao je pred dječacima tamošnjih viših srednjih škola predavanje o postanku Kraljevine SHS. Frančić je i na premijeri drame održao prigodni govor.

Godinu dana kasnije (1923) na premijeri djela Ive Vojnovića *Smrt majke Jugovića* u Kazalištu Juliusza Słowackog u Krakovu održao je uvodni govor u kojem je gledateljstvu objasnio širi kontekst tog djela. Iste je godine bio u odboru koji je priredio doček studentima zagrebačke Trgovačke akademije u Krakovu. Dolazak zagrebačkih studenata bio je prvi službeni posjet hrvatske mladeži Poljskoj, a Kosorove i Vojnovičeve drame bile su prve hrvatske drame prikazivane poslije Prvog svjetskog rata u Poljskoj. Predavanja o

novijoj jugoslavenskoj književnosti (I. Vojnoviću, S. S. Kranjčeviću, V. Nazoru, I. Andriću, J. Kosoru i drugima) održao je u Krakovu i Lavovu.

Iz međuratnog je razdoblja značajan njegov rad *Jugoslavija kao neeksploatirano tržište za poljski izvoz* (Frančić, 1932). Tim je radom želio potaknuti bolju trgovačku suradnju dviju država.

Ivan Esih je u zagrebačkom tjedniku *Radio vjesnik* iz 1927. izvijestio o Frančićevoj suradnji na Radio Krakovu. Frančić je na radiju govorio "o interesantnim i aktualnim pitanjima iz života slavenskih naroda" (Esih, 1927: 907). Jedna večernja radijska emisija u kojoj je gostovao Frančić bila je posvećena književniku Ivi Vojnoviću, a u drugoj je Frančić predstavio svoje impresije s putovanja po Jugoslaviji.

3.3. Društvo poljsko-jugoslavenskog prijateljstva u Katowicama

Vilim Frančić se istaknuo se svojim djelovanjem u Društvu poljsko-jugoslavenskog prijateljstva u Katowicama. Bio je njegov tajnik od osnutka do početka Drugog svjetskog rata. Vodio je i tečaj srpsko-hrvatskog jezika tog društva, koji je započeo 1934. godine.

To nije bilo jedino društvo poljsko-jugoslavenskog prijateljstva u Poljskoj. Značajno je Poljsko-jugoslavensko društvo iz Poznanja, koje je od 1934. do 1939. izdavalo časopis *Przegląd Polsko-Jugosłowiański*. Taj je časopis obavještavao i o djelovanju društva u Katowicama i pri tome spominjao Vilima Frančića kao jednog od najaktivnijih članova društva.²

Frančić je osim Društva poljsko-jugoslavenskog prijateljstva bio član Društva poljsko-čehoslovačkog prijateljstva, a surađivao je i s Društvom poljsko-bugarskog prijateljstva.

3.4. Organizator putovanja poljskih intelektualaca i studenata u Hrvatsku

Od Frančićeva rada na jačanju hrvatsko-poljskih veza vrijedi spomenuti da je bio jedan od organizatora putovanja poljskih studenata i intelektualaca u Hrvatsku. Navest ću dva primjera.

Članovi šleske podružnice Društva učitelja srednjih i viših škola u srpnju i kolovozu 1930. godine boravili su u šestotjednom posjetu Kraljevini Jugoslaviji. Posjet je inicirao, organizirao i vodio član tog društva Vilim Frančić. U izletu je sudjelovalo 60 osoba (2 vizitatora, 3 ravnatelja srednjih škola te učitelji

² O djelovanju društva u Katowicama izvještavano je u rubrici *Z ruchu Stow. pol.-jug. w Polsce i Jugosławji*. Frančić se spominje u navedenoj rubrici u brojevima 3 (1934), 4 (1935), 7 (1935), 5 (1936), 11 (1936) itd. U tom su časopisu 1935. objavljena tri Frančićeva prijevoda na poljski: *Stońce* i *Mala księżniczka* Jovana Dučića (br. 9, str. 4–5) i *Bunt Boże Lovrića* (br. 12, str. 2).

¹ Nazivi predmeta, tečajeva, predavanja, društava i sl. navedeni su u oblicima u kojima se pojavljuju u literaturi.

i učiteljice srednjih škola iz Gornje Šleske). Među ostalim, u Zagrebu su ih dočekali tajnik JAZU i istaknuta osoba hrvatsko-poljskih veza Ivan Esih, koji je bio njihov pratitelj tijekom posjeta hrvatskoj prijestolnici, te povjesničar Rudolf Horvat, koji je goste upoznao s hrvatskom poviješću. U Zagrebu su se susreli i s profesorom Milovanom Gavazzijem i polonofilom Franjom Bučarom (X. Y., 1931: 63–64).

Godine 1934. Frančić je organizirao i vodio posjet Hrvatskoj članova Društva poljsko-jugoslavenskog prijateljstva u Katowicama. O tom je posjetu u zagrebačkom dnevniku *Jutarnji list* izvijestio Ivan Esih:³

Danas boravi u Zagrebu ekskurzija Poljsko-jugoslavenskog društva iz Katowica, među gostima ima nekoliko liječnika, profesora, odvjetnika i ostalih intelektualaca, koji u javnom životu svoje uže domovine, poljske Šleske igraju vidnu ulogu. Na čelu je ekskurzije naš zemljak rodom iz Daruvara g. dr. Vilim Frančić. [...] Svoje prve domovine nije zaboravio tako da svakog ljeta dolazi u naše krajeve ne samo u svrhu odmora nego i u svrhu proučavanja našega kulturnog života i stvaranja što jačih duhovnih veza između Poljske i Jugoslavije.

Prije nego li je ekskurzija [...] krenula u Jugoslaviju, dr. Vilim Frančić organizirao je tečaj hrvatskog jezika, koji je pohađalo 60 osoba. [...]

Ekskurzija se zadržala jedan dan u Beču, odakle je došla sinoć u Zagreb, gdje je odsjela u hotelu Palace. Večeras odlazi na Sušak, zatim u Split, odatle u Kaštel Lukšić, gdje će ostati do konca ovoga mjeseca. Odatle odlazi na 1. VIII. u Dubrovnik, Sarajevo i Beograd, te preko Budimpešte u Katowice. [...]

Dr. Vilim Frančić mnogostruki je kulturni radnik, neposredno poslije rata suraduje dopisima političkog i kulturnog sadržaja u zagrebačkom "Obzoru". Preuzima kao prvi lektor hrvatskog jezika u Poljskoj mjesto na najstarijem poljskom sveučilištu u podwawelskom gradu, duhovnoj prijestolnici Poljske, Krakowu. [...]

Dr. Frančić kao izvrstan poznavalac hrvatskoga kulturnoga života napisao je u prvim poljskim književnim revijama izvrsne članke o poljskim piscima u hrvatskom duhovnom životu. [...] Dr. Frančić uredio je brojne priloge i specijalne brojeve pojedinih poljskih novina posvećenih Jugoslaviji; u tom se njegovom radu ističe osobito posebni naš broj krakowskog dnevnika, jednog od najbolje uređenih i zacijelo najraširenijih poljskih listova "Ilustrowanog Kurjera". Kao lektor na sveučilištu drži često i predavanja o kulturnom životu Jugoslavije i o turističkim ljepotama Jugoslavije. [...]

Dr. Frančić upoznaje poljsku javnost i sa narodno-gospodarskim životom Jugoslavije. Značajno je njegovo veliko predavanje, koje je izišlo i kao zasebni otisak, koje je držao u ciklusu predavanja prvih poljskih ekonomista u Visokoj trgovačkoj školi u Krakowu, na kojoj je također predavao hrvatski jezik s osobitim obzirom na trgovačko dopisivanje. (Esih, 1934: 9)

Među ostalima, Frančić je organizirao i vodio putovanja u Hrvatsku i 1936. i 1938. godine. Sa studentima nije putovao samo u Hrvatsku, nego i druge zemlje, primjerice u Francusku, Njemačku i Austriju.

4. DRUGI SVJETSKI RAT

4.1. Operacija *Sonderaktion Krakau*

Nakon napada Njemačke i Sovjetskog Saveza na Poljsku 1. rujna 1939. godine Frančić je imenovan zapovjednikom jednog odreda za evakuaciju u Sandomierz. Nakon toga vratio se u Krakov.

Vilima Frančića nacističke vlasti uhitile su zajedno s drugim profesorima, docentima i asistentima Jagelonskog sveučilišta i Rudarske akademije 6. studenog 1939. godine. Cilj te akcije, nazvane *Sonderaktion Krakau*, bilo je uklanjanje krakovske intelektualne elite. Dan kasnije Jagelonsko sveučilište je zatvoreno.

Frančić i kolege su preko Wrocława odvedene u koncentracijski logor Sachsenhausen, koji se nalazio u Njemačkoj (30 kilometara od Berlina).

Slovenski profesor Jagelonskog sveučilišta Vojeslav Molč u pismu iz Ljubljane upućenom Juliju Benešiću u veljači 1940. godine napisao je "Ne bi li Ti mogao postići da se hrvatska vlada zauzme baš za Frančića, koji je Hrvat, premda je poljski državljanin" (Paździerski, 1986: 141).

Frančić je oslobođen početkom veljače kada se vratio u Krakov. O akciji *Sonderaktion Krakau* i Drugom svjetskom ratu Frančić je zapisao:

Uhićen sam 6. studenog 1939. godine zajedno s drugim profesorima Jagelonskog sveučilišta. Vidjevši određeno nesnalaženje dijela uhićenih i želeći organizirati samoobranu i skrb o slabijima, već drugi dan nakon uhićenja predložio sam osnutak samouprave. Kao rezultat te akcije izabran sam za vođu. Tu dužnost obavljao sam također u Oranienburgu – u bloku 46, a nakon ujedinjenja obje grupe profesora (početkom veljače) – [bio sam vođa] cijele skupine. [Na tom sam položaju bio] i u trenutku povratka prve grupe na slobodu (8. veljače 1940). Kao delegat Jagelonskog sveučilišta i Poljske akademije znanosti 13. lipnja 1940. godine otišao sam u Berlin, gdje sam vodio razgovore o ubrzavanju oslobođenja ostatka zatvorenih profesora. [Razgovore sam vodio] s poslanikom Kraljevine Jugoslavije, mađarskim poslanikom, tajnikom turskog veleposlanstva, bugarskim poslanikom, a posredno, preko jugoslavenskog poslanika, s talijanskim veleposlanikom. Tamo je dogovorena i taktika odnosa prema njemačkim vlastima. Dana 27. srpnja 1940. godine, pozvan od jugoslavenskog poslanika, otišao sam ponovo u Berlin, gdje sam obaviješten o rezultatima nastojanja pojedinih diplomatskih predstavništava. [...] Tijekom tog boravka u Berlinu intervenirao sam – zahvaljujući zaštiti jugoslavenskog poslanstva – u centrali Gestapa u Prinz Albrechtstrasse. Tamo dobiveno pojašnjenje, u skladu s izvještajima poslanstva, vremenski se ostvarilo, to

³ Autor prema *Katalogu* Leksikografskog zavoda Miroslav Krleža.

znači “prije dolaska zime 1940. vratit će se svi profesori”.

U kolovozu 1940. ispitivao me krakovski Gestapo o izletu srednjoškolske poljske mladeži u Pariz i obilasku Nürnberga i Berlina 1937. godine, kojeg sam organizirao i vodio u okviru Ministarstva religije i prosvjete, nakon čega sam oslobođen. U kolovozu 1944. godine Nijemci su uhitili mojeg 18-godišnjeg sina [Miroslava] u kući i deportirali u Plaszków, sin je nakon nekoliko dana pušten na slobodu. [...]

Održavao sam znanstvene kontakte s Jugoslavijom, gdje sam išao više puta (1942, 1943, 1944. godine), informirajući poljske prijatelje (posebice u Zagrebu) o stvarnom stanju u Poljskoj. (Michalewicz, 2005: 356-357)

Nakon oslobođenja iz logora i povratka u Krakov Frančić se angažirao u akciji oslobađanja profesora i djelatnika krakovskog sveučilišta, koji su se i dalje nalazili u njemačkim logorima smrti. Stupio je u kontakt s Ivom Andrićem, tada opunomoćenim ministrom i izvanrednim poslanikom Kraljevine Jugoslavije u Belinu. Uslijedili su Frančićevi odlasci u Belin. Prvi susret s Andrićem imao je u lipnju 1940. godine. Frančić je Andriću dostavljao informacije o sudbini krakovske sveučilišne grupe koja je bila prebačena u logor Dachau. Četrdeset i trojica mlađih kolega u svibnju 1940. godine prebačeni su u taj nacistički logor, dok su stariji bili oslobađani, nakon čega su se vraćali u Krakov. Frančić je u Berlinu intervenirao u korist zatvorenika i u centrali Gestapa. Tamo je izjavio da s krakovskim kolegama surađuju zagrebački i beogradski profesori koji bez njih ne mogu nastaviti odnosno završiti započeta istraživanja.

Diplomatski naponi urodili su plodom: većina profesora puštena je na slobodu. Većina, osim docenata Joachima Metallmanna i Wiktora Ormickog, koji su ubijeni u nacističkim logorima. Andrićevi naponi, prema Frančiću, bili su ona završna kaplja koja je utjecala na oslobađanje profesora zatočenih u logoru Dachau (Buszko, Paczyńska, 1995: 548). U nastojanjima za oslobađanje sudjelovali su i drugi članovi Jagelonskog sveučilišta i Poljske akademija znanosti.

U ljetu 1942. Frančić je posjetio Julija Benešića u njegovom kabinetu u Zagrebu i ispričao mu o strahotama koje su se događale u Poljskoj, a od Benešića je doznao o valu Poljaka koji je prošao Jugoslavijom 1939. i 1940. godine. Frančić je u vrijeme rata posjedovao putovnicu Nezavisne Države Hrvatske izdanu 1. listopada 1941, što mu je omogućavalo putovanja u Zagreb (*Ostavština*, 1941: *Putnica*).

4.2. Prosvjetni rad u vrijeme rata

U razdoblju Drugog svjetskog rata Frančić je sudjelovao u tajnom ilegalnom podučavanju. Godine 1941. bio sudionik tajnog gimnazijskog podučavanja, a od kraja veljače te godine i delegat tajne Komisije javne prosvjete. Gusta mreža te komisije obuhvatila

je grad Krakov te krakovski i kielecki okrug. Od 1943. do 1944. godine Frančić je tajno podučavao srpsko-hrvatski jezik na ilegalnom Odsjeku filozofije Jagelonskog sveučilišta. Godine 1944. organizirao je pomoć za učitelje izbjegle iz Varšave.

Od početka rujna do kraja listopada 1940. službeno je radio kao učitelj u Javnoj ženskoj obrtničkoj školi u Krakovu, potom do siječnja 1941. u Državnoj rudarskoj-metalurško-mjerničkoj školi u Krakovu, a zatim je imenovan ravnateljem Državnih pripremnih tečajeva za stručne škole višeg stupnja u Krakovu i na tom je položaju ostao do 1942. godine. Od te je godine do siječnja 1945. radio na mjestu direktora Grafičkog odjela Obrtničko-stručne javne škole broj 2 u Krakovu, današnjega Saveza grafičko-knjižarskih škola (Wnętrzak –Wnorowska, 2008: 80).⁴ Kao ravnatelj navedene škole i voditelj tečajeva na kojima su učenici pripremani za srednje škole, Frančić je zaposlio niz učitelja izbjeglih iz Varšave te docenata i profesora Jagelonskog sveučilišta. Na taj im je način osigurao potvrdu o zaposlenju. O tome je svjedočio i sveučilišni profesor Henryk Batowski, koji je napisao da je 1941. godine zaposlen u srednjem školstvu, u ustanovi koju je vodio Frančić i ustvrdio da mu je upravo Frančić olakšao život u teškoj situaciji u kojoj se našao (Batowski, 2005: 345).

5. RAZDOBLJE KOMUNIZMA

5.1. Znanstvena karijera nakon rata

Na Jagelonskom sveučilištu bio je zaposlen kao viši znanstveni asistent na Institutu slavistike (od veljače 1946. do 1950. godine), zatim kao asistent na Katedri za južnoslavensku filologiju. Godine 1955. stekao je titulu zamjenika profesora slavenske filologije. Predavao je povijest i gramatiku srpsko-hrvatskog jezika. Uz to, bio je organizator Studija praktičnog učenja stranih jezika na tom sveučilištu (1952). Godine 1954. Ministarstvo višeg školstva odbilo je molbu Jagelonskog sveučilišta da se Frančić imenuje voditeljem navedenog studija. Dvije godine kasnije ipak je imenovan voditeljem Studija praktičnog učenja stranih jezika i na toj je dužnosti ostao pet godina (*Akty Senatu Akademickiego UJ*, sig. S II 619).

⁴ U knjižnici Jagelonskog sveučilišta u Krakovu čuva se pismo *Zahvalnog Pitomca* upereno protiv Vilima Frančića. Autor pisma tvrdi da je polazio tečaj, čiji je direktor bio Vilim Frančić. Autor optužuje Frančića da se nakon povratka iz nacističkog logora stavio na raspolaganje Nijemcima i nastavlja da je “tada Frančić bio Hrvat, a danas je Jugoslaven. Tada je vrludao i bio malim slugom krvnika, danas trijumfira kao Slaven” (*List Wdzięcznego Wychowanka*, sig. 469/77 t). Odlukom Jagelonskog sveučilišta taj predmet je stavljen *ad acta*. O sličnoj optužbi Frančić je obaviješten od Prosvjetno-pedagoške službe Krakovskog školskog okruga u dopisu poslanom 28. lipnja 1945. (*Ostavština*, 1945a: *Kuratorium...*). Frančić je zanijekao te optužbe uz navođenje kolega, koji za to mogu svjedočiti (*Ostavština*, 1945b: *Pismo V. Frančića...*). Kolege s kojima je radio u vrijeme rata potvrdili su Frančićeve tvrdnje.

Habilitacijski rad *Gradnja zbirnih imenica u srpsko-hrvatskom jeziku (Budowa słowotwórcza serbochorwackich kolektywów)* obranio je u lipnju 1961. godine na Filološkom odsjeku Jagelonskog sveučilišta u Krakovu, nakon čega je stekao znanstvenu titulu docenta iz područja srpsko-hrvatske filologije (*Ostavština*, 1961a: *Protokół...*).

Osim rada na sveučilištu djelovao je kao vizitator srednjih škola Prosvjetno-pedagoške službe Krakovskog školskog okruga (od veljače 1945. do kolovoza 1949), voditelj Centra za slavističku metodiku pri toj službi te znanstvenik Instituta slavistike Poljske akademije znanosti (od srpnja 1956. do 1961. godine).

Umirovljen je 1971. godine. Nakon umirovljenja nastavio je istraživanja u Jagelonskoj knjižnici, a povremeno i suradnju u znanstvenim časopisima, na radiju i televiziji. U to je vrijeme pisao djelo *Uspomene iz mog života (Ostavština*, 1971: *Pismo V. Frančića*). To djelo nije pronađeno u obiteljskoj arhivi, a nepoznato je je li ga uopće dovršio.

5.2. Propagiranje slavenskih kultura u Poljskoj

U razdoblju nakon Drugog svjetskog rata Frančić je nastavio s propagiranjem slavenskih kultura u Poljskoj. Bio je među osobama koje su u poljskom tisku najviše pisale o Hrvatskoj. Frančić je bio izaslanik krakovskih novina *Dziennik Polski* za Jugoslaviju te je pomagao u uređivanju priloga tih novina *Sprawy Słowiańskie* (Małczak, 2015: 381).

Istaknuo se kao tajnik tečajeva slavistike, koje je organizirao Institut slavistike Jagelonskog sveučilišta. Na tečajevima se predavala slavenska povijest, zemljopis, jezici, književnost, etnografija, kultura i umjetnost te gospodarstvo. Među ostalima, na tečajevima su predavali istaknuti slavisti Vilim Frančić, Henryk Batowski, Tadeusz Stanisław Grabowski i Vojeslav Molč. Prvi tečaj održan je od listopada 1945. do veljače 1946, a drugi je završio u kolovozu 1946. godine i na njemu su sudjelovali učitelji iz cijele Poljske. Tečajevi su organizirali i od prosinca 1946. do siječnja 1947. te od prosinca 1947. godine.

Kao voditelj Centra za slavističku metodiku sudjelovao je u uvođenju češkog, bugarskog i srpsko-hrvatskog jezika kao neobveznog predmeta u krakovske srednje i stručne škole. Potonji predmet je u školskoj godini 1945/1946. pohađalo 143 đaka, a predavači su bili Vilim Frančić i Józef Cęcek (*Ostavština*, 1946: *Sprawozdanie*).

Frančić je 1947. godine sudjelovao u organizaciji putovanja učenika krakovskih srednjih škola u Jugoslaviju. Putovanje je organizirano na poziv zagrebačkog Društva za kulturnu suradnju Hrvatske s Poljskom upućen krakovskom Društvu poljsko-jugoslavenskog prijateljstva i bilo je namijenjeno učenicima, koji su pohađali tečaj srpsko-hrvatskog jezika.

Zanimljiv je Frančićev tekst nastao neposredno nakon rata, u kojem piše o osnivanju brojnih sla-

venskih društava među poljskom srednjoškolskom mladeži. U statutima tih društava stajalo je da je njihov cilj upoznavanje prošlosti i sadašnjosti slavenskih naroda te njihove povijesti, zemljopisa, materijalne i duhovne kulture, gospodarskih i društvenih odnosa te jačanje bratskih veza između poljske mladeži i mladeži drugih slavenskih naroda. Taj se cilj trebao realizirati dopisivanjima, izmjenom knjiga i časopisa, izletima itd. Slavenska društva imala su svoje sekcije, primjerice hrvatsku, rusku, ukrajinsku... Frančić je u navedenom tekstu zapisao da je poljska mladež uspostavila suradnju i s hrvatskom mladeži (*Ostavština*, [s. a.] *Frančić*, V.).

Kao još jedan primjer Frančićeve promocije hrvatske kulture u Poljskoj, spomenut ću da je 1947. godine sudjelovao u organizaciji emisije na krakovskom radiju povodom jugoslavenskog državnog praznika (29. XI.).

Frančić je bio član Društva poljsko-jugoslavenskog prijateljstva (1945–1948).

Osim Društva poljsko-jugoslavenskog prijateljstva Frančić je bio član Poljsko-bugarskog društva prijateljstva. Više puta bio je na položaju predsjednika Nadzornog odbora tog društva (prema sačuvanim dokumentima 1962, 1963, 1967, 1969. i 1970. godine).

U vremenu neposredno nakon Drugog svjetskog rata Frančić je suorganizirao posjete Krakovu Josipa Hamma (1947) i Julija Benešića (1948). S obzirom da o tom nije informirao vlasti u Varšavi, na razgovor ga je pozvao poljski ministar prosvjete Stanisław Skrzyszewski (Małczak, 2015: 382).

5.3. Teškoće nakon 1948. godine

O dobrim odnosima Poljske i Jugoslavije u razdoblju od 1945. do 1948. godine, među ostalim, svjedoče prijateljski posjeti Josipa Broza Tita Poljskoj 1946. i uzvratni posjet poljskog državnog poglavara Bolesława Bieruta Beogradu u listopadu te iste godine.

Iako je Bierut prilikom posjeta Beogradu izjavio da će savez sklopljen između Jugoslavije i Poljske biti temelj za odnose dviju zemalja tijekom stoljeća (Bierut, 1946: 1), ta se slika srušila već dvije godine kasnije. Do prekida odnosa Poljske i Jugoslavije došlo je 1948. godine zbog sukoba Jugoslavije i SSSR-a. Takvo stanje potrajalo je do 1956. godine.

O prekidu poljsko-hrvatskih odnosa koji je nastupio 1948. i teškoćama koje je imao, Frančić je u pismu Juliju Benešiću 1956. godine zapisao:

Velecijenjeni Gospodine Profesore i Dragi Prijatelju!

Ipak je možda slobodno nazvati Gospodina tim za mene časnim nazivom, Gospodina, koji je bio za mene – jest i ostat će – sjajnim uzorom rada na kulturnom zbližavanju dvaju slavenskih naroda i koji je i mene gurnuo na taj put i bio za mene nedostižnim idealom. Tako se posložilo, da sam mogao samo na marginama svojih ostalih – ne jedanput odgovornih obaveza,

posvetiti gotovo ukradene trenutke dragoj mi stvari i tek poslije rata posvetiti joj više vremena. Višegodišnji prekid ne može se nadoknaditi. Osim toga ti odnosi i ta aura pred prekidom – tako naklonjena jačanju odnosa na obje strane – ne vraća se i vjerojatno se dugo neće vratiti. Razbijeni kristal! Tragovi će i nakon najpreciznijeg lijepljenja ostati vidljivi!

Nakon posljednjeg susreta s Dragim Gospodinom imao sam trogodišnju kalvariju, bio sam potpuno iscrpljen, ma izmučen. Velika mi je utjeha bila što sam od strane kolega i uprave sveučilišta doživio veliku pomoć i to nije djelovalo na moje službene odnose. Osnivanje i promocija srbokroatistike u tom trenutku izgledalo je kao nešto apsurdno. Ali profesor Lehr-Spławiński spremno se za nju borio i danas, nakon pet godina, imamo prve diplomante tog smjera. [...]

Nisam pisao, nisam mogao, nisam želio, kako bi mogao mirmo odgovoriti, ukoliko bi bilo potrebno. Gospodin H. je uostalom sigurno rekao nekoliko detalja iz toga neslavnog vremena. (Paździerski, 1986: 159)

5.4. Putovanja u Hrvatsku

Popuštanje napetosti između Jugoslavije i SSSR-a omogućilo je 1956. godine obnovu suradnje hrvatskih i poljskih znanstvenika. Tako je i Vilim Frančić mogao nastaviti suradnju sa zagrebačkim kolegama. Josip Hamm mu je u lipnju 1956. godine uputio pismo u kojem navodi da će njemu i kolegama biti drago ako rektor Sveučilišta u Krakovu T. Lehr-Spławiński dođe u Zagreb. J. Hamm spominje i da je predviđeno da će naredne godine doći do zamjene stipendija te da će za poljska sveučilišta biti na raspolaganju tri stipendije. Hamm je izrazio bojazan da će Beograd “po staroj praksi pokušati proturati samo svoje kandidate” (*Ostavština*, 1956: *Pismo J. Hamma V. Frančiću*). U tom je pismu Hamm ustvrdio kako osjeća nostalgiju za Poljskom i htio bi i sam da se zamota u kovertu zajedno s pismom i pošalje u Krakov.

Godina 1957. i 1965. Vilim Frančić sudjelovao je u Seminaru za strane slaviste pri Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu.⁵

Krajem 1961. godine odobrena mu je molba za korištenje smještaja u gostinjskoj zgradi Historijskog instituta Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Dubrovniku. Tamo je u rujnu želio proučavati književne veze Dubrovačke Republike i Poljske. Akademija mu je kao suradniku Poljske akademije znanosti tu molbu odobrila. Kako Frančić tada nije bio u mogućnosti doći u Dubrovnik, odobrenje za korištenje sobe ponovljeno je za razdoblje od kraja rujna 1962. godine (*Ostavština*, 1962: *JAZU*...).

U planu boravka u Hrvatskoj u ljeto 1963. godine Frančić je naveo kako će u sveučilišnoj knjižnici istraživati za rad *Wyspiański među Hrvatima* te kako će u

knjižnici JAZU istraživati materijale poljskih emigrirana nakon treće podijele Poljske (*Ostavština*, 1963: *Plan badań*).

U Jugoslaviji je kao stipendist Komisije za kulturne veze sa inostranstvom boravio 1962. godine. Od Komisije je dobio potvrdu da mu je odobrena stipendija i za boravak u drugom semestru akademske godine 1967/1968. uz preporuku da je realizira na Filozofskom fakultetu u Zagrebu (*Ostavština*, 1968b: *Savezna komisija*...).

Svoje je radove Vilim Frančić slao u Hrvatsku. Među ostalima, na popisima osoba i institucija kojima je slao svoja djela nalaze se imena I. Esiha, Lj. Jonkea, D. Brozovića, J. Hamma i J. Šidaka (*Ostavština*, [s. a.] *Lista osób*...). Na jednoj takvoj pošiljci zahvalio mu je direktor Nacionalne i sveučilišne biblioteke u Zagrebu M. Rojnić 1963. godine.

Frančić je i nakon rata bio domaćin hrvatskim znanstvenicima koji su posjećivali Krakov. Primjerice, 1958. godine dočekaao je delegaciju Zavoda za anorgansku, analitičku i fizikalnu kemiju Farmaceutskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu na čelu s predstojnikom Hrvojem Ivekovićem.

5.5. Zaklada Sue Ryder

Nakon Drugog svjetskog rata Vilim Frančić surađivao je sa Zakladom Sue Ryder. Zaklada je imala domove za kronično bolesne i stalno nesposobne žrtve nacizma i njihovu djecu u Engleskoj, Poljskoj, Jugoslaviji, Grčkoj, Izraelu i Njemačkoj. Frančić je pomagao djelovanje Zaklade u Poljskoj i Jugoslaviji. U obiteljskoj ostavštini Frančića sačuvana su pisma S. Ryder iz 1968. godine u kojima o njemu piše vrlo pohvalno (npr. *Ostavština*, 1968a: *Pismo S. Ryder*).

6. SURADNJA S HRVATSKIM KOLEGAMA

Frančić je bio prijatelj s najistaknutijom osobom hrvatsko-poljske suradnje 20. stoljeća Julijem Benešićem. Njihova suradnja bila je intenzivna tijekom Drugog svjetskog rata. O prijateljstvu Benešića i Frančića svjedoči i podatak da je Frančić nastojao da se Benešiću pošalje ugljen iz Poljske neposredno nakon završetka rata.

Frančić je bio poznanik Ive Andrića. Posebice su surađivali na početku Drugog svjetskog rata. Godine 1964. sudjelovao je u pripremi svečane akademije na Jagelonskom sveučilištu posvećene Andriću, njegovom djelu i vezama s Poljskom.

Prema svjedočanstvu rođaka Vilma Frančića iz Hrvatske Josipa Franića, Vilim je poznavao i Miroslava Krležu, od kojeg je primio brojne njegove knjige. No, u izvorima nisam našao potvrdu te tvrdnje.

Vrijedi spomenuti i poznanstvo Frančića s Ivanom Esihom. U Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu čuvaju se Frančićeva pisma Esihu iz razdoblja

⁵ Pozvan je i na seminar 1964. godine.

od 1940. do 1964. godine (*Frančić Vilim*, sig. R 7632 b). Jedno od značajnijih je ono koje je Frančić Esihu poslao 16. travnja 1940. – nepunih dva mjeseca nakon oslobođenja iz nacističkog zatvora, u vrijeme dok se jedna skupina profesora Jagelonskog sveučilišta još nalazila u zatočeništvu.

Frančić nije izvršno surađivao sa svim kolegama iz Hrvatske. Iz korespondencije dramaturga Bože Lovrića s Wiktorom Bazieličem iz 1929. i 1930. godine, koja se čuva u Jagelonskoj knjižnici, može se doznati da Frančić nije odgovarao Lovriću na pisma i nije mu vratio rukopise. Lovrić je zapisao:

Ne shvaćam ponašanje g. Frančića, [...] molim Vas – upozorite ga, da sam još živ i zdrav i da moja adresa još uvijek je ista. [...] Nikako neće, da mi vrati rukopise! Čudnovata stvar! [...] Ne javi li se – predat ću stvar našem poslanstvu u Varšavi. [...] S gospodinom Frančićem vidite kako znate. To prepuštam Vašoj uvidjivosti. (*Papiery Witkora Bazieliča*, sig. 47/56)

Nije poznato jesu li rukopisi kasnije vraćeni Boži Lovriću.

7. ZNANSTVENI RADOVI I PRIJEVODI

Jedno od najpoznatijih Frančićevih djela je *Srpskohrvatsko-poljski rječnik* u dva sveska. U vrijeme nastanka tog djela Benešičev *Hrvatsko-poljski rječnik*, objavljen 1949. godine, u Poljskoj je bio nedostupan. Frančić je rječnik pisao prvenstveno za studente. Njegov rječnik sadrži više od 68 tisuća izraza na 2200 stranica i pisan je štokavskim narječjem na ijekavici. Rječnik je uredio nestor poljske slavistike Tadeusz Lech-Spławiński, rektor Jagelonskog sveučilišta u trenutku uhićenja profesora 1939. godine. U rječnik su uvrštene tuđice i provincijalizmi. Prvi svezak trebao je biti tiskan 1952, ali je zbog političke situacije objavljen četiri godine kasnije (1956). Drugi svezak tiskan je 1959. godine. Ponovljeno izdanje objavljeno je 1987. godine.

Frančić je radio i na *Poljsko-srpskohrvatskom rječniku*, ali to djelo nikada nije dovršio. U njegovoj ostavštini nalazile su se brojne kutije s izrazima za taj rječnik. Vezano uz taj nikad dovršeni rječnik vrijedi spomenuti da je Frančić u tekstu o djelatnosti Instituta jezikoslovlja Jagelonskog sveučilišta iz 1958. godine napisao da će uz njega suautor rječnika biti Julije Benešić (Frančić, 1958: 277).

Od djela Vilma Frančića treba navesti i knjige *Gradnja zbirnih imenica u srpsko-hrvatskom jeziku (Budowa słowotwórcza serbskochorwackich kolektywów)* i *Opisna gramatika srpsko-hrvatskog jezika (Gramatyka opisowa języka serbochorwackiego)*.

Među najznačajnije Frančićeve znanstvene članke o hrvatsko-poljskim vezama mogu se ubrojiti: *A. Mickiewicz u hrvatskim i srpskim prijevodima (A. Mickiewicz w chorwackich i serbskich przekładach)*, *Poezija J. Slowackog u hrvatskim i srpskim prijevodima (Poezje J. Słowackiego w chorwackich i serb-*

skich przekładach), *A. Fredro na zagrebačkoj sceni (A. Fredro na scenie zagrzebskiej)*, *Wyspiański među Hrvatima (Wyspiański wśród Chorwatów)*, *O gramatičkim i rječničkim radovima Julija Benešića (O pracach gramatycznych i słownikarskich J. Benešića)*, *Bibliografija prijevoda Julija Benešića iz poljske književnosti (Bibliografia przekładów Julija Benešića z literatury polskiej)*, *Jezični problemi u razdoblju Hrvatskoga narodnog preporoda (Problemy językowe w epoce chorwackiego odrodzenia narodowego)* i *Juraj Križanić – život i djelo (Juraj Križanić – Życie i dzieło)*.

Frančić je djelovao kao tajnik uredništva znanstvenog časopisa *Pamiętnik Słowiański* (od 1952. godine). Uz to, bio je znanstveni tajnik velikog izdavačkog projekta *Biblioteka Studium Słowiańskiego* (1947–1955) te jedan od suradnika u pripremi djela *Chrestomatia slowianska* (1949). Radove je objavljivao i u češkoj i slovačkoj periodici.

Kao što je već spomenuto Frančić se bavio prevođenjem. Tako je, među ostalim, preveo djela Ive Andrića, Antuna Gustava Matoša, Vladimira Nazora, Gustava Krkleca, Augusta Cesarca i Julija Benešića.

8. PRIZNANJA

Za svoj rad Vilim Frančić primio je priznanja Republike Poljske, Poljske Narodne Republike, Kraljevine Jugoslavije i Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije.

U međuratnom razdoblju primio je najviše poljsko odlikovanje Križ Nezavisnosti. Dobitnik je priznanja: Viteški križ reda Obnove Poljske, Križ poljskih legija, Priznanje Tisućgodišnjice poljske države i Zlatna plaketa “Za društveni rad za grad Krakov” (1969).

Za pedagoški rad nagrađen je priznanjima Zasluzni učitelj Poljske Narodne Republike (1971) i Zlatna oznaka Saveza poljskih učitelja.

Od vlasti Kraljevine Jugoslavije odlikovan je Ordenom svetog Save četvrtog stupnja za zasluge u kulturi (1933), a od vlasti SFRJ Ordenom jugoslavenske zastave sa zlatnom zvijezdom za zasluge na zbližavanju poljskog i jugoslavenskog naroda (1970).

Općina Daruvar dodijelila mu je zlatnu Plaketu Daruvar za *45-godišnjicu naučnog rada i razvoj kulturne suradnje između SFRJ Jugoslavije i Poljske (Ostavština, 1970: Skupština općine Daruvar...)*.

9. PRIVATNI ŽIVOT

Godine 1925. Vilim Frančić se oženio s Kazimierzom Zamoyskom, s kojom je imao sina Mirosława i kćer Maju. Povjesničar Mirosław kasnije je, poput svog oca, bio profesor na Jagelonskom sveučilištu.

Unuka Vilima Frančića – Dorota Frančić-Nisztuk o životu s djedom je zapisala:

Djedov dom na Ulici Konopnicke bio je uvijek otvoren. Dolazili su tu djedovi poznanici, obično sveučilišni profesori Taszycki, Klemensiewicz sa suprugama, dolazili su strani gosti – jedan put (od toga što pamtim) bio je u gostima Ivo Andrić, govorilo se tada stranim jezicima i o stranim mjestima. [...] Često su pristizali prijatelji iz Jugoslavije, koji su stanovali u Krakovu. Unuci su uvijek, ako su bili prisutni, sudjelovali u primanjima. [...] Vladala je ugodna i obiteljska atmosfera. [...] Neki jugoslavenski poznanici nisu dobro govorili poljski. Tada mi je to bilo iznimno smiješno. Pamtim imena Olgica, Milica, Tica, Nenad, gospodin Čatipović. [...]

Pamtim da su se u djeda sastajali predstavnici emigranta iz Jugoslavije. Uvijek oko njegovog rođendana – 1. svibnja. Bili su to vrlo ugodni ljudi, koji su se znali povezati s djecom i interesirati se njihovim zanimanjima. Zanimljivo su pričali o različitim ljudima, o Jugoslaviji, šalili se. Tako ih se sjećam. Druga grupa bili su studenti iz Jugoslavije, koji su studirali u Krakovu ili poljski studenti koji su studirali slavistiku.

S dvadeset godina sam shvatila da obitelj obvezuje. Djed mi je počeo pričati o Sachsenhausenu i svakog me 6. studenog vodio na sjećanje na poginule u Dvoranu 56 u Collegium Novum, gdje su dolazili bivši zatvorenici profesori iz Sachsenhausena i čitali popis zatvorenika. (Frančić-Nisztuk, 2013)

Citirat ću i svjedočanstvo izvanrednog člana Crnogorske akademije nauka i umjetnosti Nenada Vukovića o Vilimu Frančiću:

Minulo je pola stoljeća od kada sam kao student Sarajevskog univerziteta upoznao Vilima Frančića, profesora sa Jagjelonskog univerziteta u Krakovu (držao je predavanje u Sarajevu). Već iduće godine krenuo sam na studije polonistike u Krakov. Dočekao me je i početnu brigu o meni preuzeo profesor Frančić. I brinuo je dugo, dugo, a kasnije je bio najpouzdaniji oslonac u svemu, i kad sam bio lektor srpskohrvatskog jezika. Gotovo da danas u ovom surovom vremenu nije moguće ni zamisliti takvu brigu, brigu do sitnica (smještaja, neophodnih stvari u studentskoj sobi, upisa, učlanjivanja u biblioteke, predstavljanja nastavnom osoblju, studentima, administraciji...).

U vremenu (1964) velikog jubileja Jagjelonskog univerziteta (600 godina) profesor Frančić je pozvao u svoj dom sve goste profesore (delegate) iz Jugoslavije, bilo ih je mnogo (iz Ljubljane, Zagreba, Beograda, Sarajeva, Skoplja). Imao sam čast da budem pozvan na taj svečani prijem. U tom domu sam često bio na čaju s dobrim krakovskim kolačima. U pripremama Jubileja i emotivno se angažovao oko dodjele počasnog doktorata Ivi Andriću. Isticao je to kasnije profesor Witold Taszycki, Andrićev promotor. Od prof. Frančića dobio sam kopiju pisama rektora JU Kazimierza Lepszeg i Ive Andrića, pisanih tim povodom. Pričao mi je prof. Frančić koliko ga je to sve vratilo u ono vrijeme kad je 1940. delegiran sa Univerziteta da ide u Berlin i razgovara s Andrićem oko diplomatske angažovanosti i pomoći za oslobađanje poljskih profesora iz logora. [...] Andrić je sa Frančićem razgovarao van ambasade, u šetnji (plašio se prisluškivanja). Kasnije Frančić je u Poljskoj akademiji nauka predstavio svoj opsežni rad "Ivo Andrić u Poljskoj". [...]

Kad je Meštrović umro, profesor Frančić držao je o njemu predavanje. Odveo me je i kod poznatog istoričara umjetnosti, tada već starog profesora Vojeslava Molëa, Slovenca, autora velike monografije "Umjetnost Južnih Slavena". Puno se bavio Meštrovićem, jedno vrijeme je bio u Meštrovićevoj galeriji u Splitu...

Vodio me je Profesor u mnoga mjesta kod prijatelja vezanih za Jugoslaviju, upoznao s ljepotom Poljske, njenom historijom i teškim periodima u historiji. Razgovarali smo često o Benešiću i njegovom radu u Poljskoj, organizovanju Jugoslovenske biblioteke i prevodima štampanim u njoj. Razgovarali smo o školovanju studenata sa naših prostora u Krakovu, posebno na Jagjelonskom univerzitetu i Akademiji likovnih umjetnosti (o sudbini mnogih); o studentima iz Jugoslavije poslije II sv. rata na poljskim univerzitetima i njihovoj sudbini u doba Informbiroa (kako je, na primjer, Alija Dupanović, poznati prevodilac na poljski jezik postao Alija Dukanović i kako je ostao u Poljskoj, dok su se mnogi vratili u Jugoslaviju). Beskonačni su razgovori bili o prevođenju s jednog jezika na drugi. Profesor je bio nepresušni izvor. (Vuković, 2013)

Vilim Frančić umro je u Krakovu u rujnu 1978. godine u 82. godini života. Pokopan je na Rakowickom groblju u Krakovu.

10. ZAKLJUČAK

Na temelju pregleda biografije Vilima Frančića može se ustvrditi da je taj slavist značajno doprinio razvoju hrvatsko-poljskih veza u međuratnom razdoblju te u prvim desetljećima nakon Drugog svjetskog rata.

Člancima u hrvatskom odnosno poljskom tisku te suradnjom s krakovskim radijem širu javnost upoznao je s poljskom odnosno hrvatskom kulturom, poviješću i gospodarstvom. U promociju hrvatske kulture u Poljskoj treba uvrstiti Frančićeve prijevode Antuna Gustava Matoša, Vladimira Nazora, Gustava Krkleca, Augusta Cesarca i Ive Andrića.

Frančić se istaknuo i prosvjetnom djelatnošću, prije svega kao predavač Jagelonskog sveučilišta u Krakovu, ali i suradnik drugih krakovskih visokih učilišta i srednjih škola te kao voditelj tečajeva, gdje je studente i učenike podučavao osnovama jezika i kultura južnih Slavena.

Ne može se zaobići niti Frančićevo zalaganje za povezivanje hrvatskih i poljskih znanstvenika, pri čemu vrijedi istaknuti organiziranje putovanja poljskih znanstvenika i učitelja u Hrvatsku te susrete s hrvatskim delegacijama, koje su posjećivale Krakov.

I svoj je znanstveno-istraživački rad Frančić posvetio razvoju hrvatsko-poljskih veza, čemu svjedoče teme njegovih znanstvenih radova te rad na *Srpsko-hrvatsko-poljskom rječniku*.

Na biografiji Vilima Frančića dobro se ocrtava povijest hrvatsko-poljskih veza – od dolaska Poljaka iz Galicije na područje Hrvatske u vrijeme Austro-Ugarske Monarhije, preko bogatih kulturnih i znan-

stvenih veza u međuratnom razdoblju u čijem je oblikovanju ključnu ulogu imao Julije Benešić, preko kratkotrajne vrlo plodne hrvatsko-poljske suradnje nakon rata (1945–1948.), zatim razdoblja prekida hrvatsko-poljskih veza (1948–1956) pa do njihovog postupnog obnavljanja, koje je uslijedilo.

LITERATURA

OBITELJSKA OSTAVŠTINA VILIMA FRANČIĆA (IZABRANI DOKUMENTI)

1941. *Putnica br. 19/1120-41*, izdana 1. listopada 1941. od Poslanstva NDH u Berlinu.

1945a. *Kuratorium Okręgu Szkolnego Krakowskiego w Krakowie*, Nr. T. 106/45.

1945b. *Dopis V. Frančiča kuratoru W. Wyspiańskom*, 13. srpnja 1945.

1946. *Sprawozdanie Ogniska Metodycznego Słowianoznawstwa za r. szk. 1945/46*, 1. listopada 1946.

1956. *Pismo J. Hamma V. Frančiču*, 14. lipnja 1956.

1961a. *Protokół nadzwyczajnego posiedzenia Rady Wydziału Filologicznego U. J., które odbyło się*, 21. listopada 1961.

1961b. *Spis publikacji ogłoszonych drukiem od daty zatrudnienia w Uniwersytecie Jagiellońskim*.

1962. *Dopis M. Karšulina V. Frančiču*, 25. lipnja 1962.

1963. *Plan badań naukowych w czasie dwutygodniowego pobytu w Jugosławii w lecie 1963 r.*, 2. svibnja 1963.

1968a. *Dopis S. Ryder V. Frančiču*, 15. rujna 1968.

1968b. *Savezna komisija za kulturne veze sa inostranstvom. Dopis M. Džuverovića V. Frančiču*, 31. siječnja 1968.

1971. *Pismo V. Frančiča rođakinji Mariji iz Ptuja*, 29. svibnja 1971.

1979. *Skupština općine Daruvar (...) dodijelila je Prof. Dr. Frančič Vilimu zlatnu Plaketu općine Daruvar*, broj: 1436-D/1970.

[s. a.] *Lista osób do wysłania jakiejś pozycji*.

[s. a.] *Frančič, V. Młodzieżowe kółka słowiańskie (mašinopis)*.

JAGELONSKA KNJIŽNICA, KRAKOV. RUKOPISNI ODJEL

Przyb. 47/56 *Papiery Wiktora Bazieliha*.

Przyb. 469/77 t1 *List Wdzięcznego Wychowanka*.

ARHIV JAGELONSKOG SVEUČILIŠTA U KRAKOVU

Akty Wydziału Filozoficznego Uniwersytetu Jagiellońskiego 1849–1945, sig. WF II 504.

Akty Państwowej Komisji Egzaminacyjnej dla Kandydatów na Nauczycieli Szkół Średnich w Krakowie, sig. PKEN 26.

Akty Senatu Akademickiego Uniwersytetu Jagiellońskiego 1849–1939, sig. S II 619.

Akty Wydziału Filozoficznego 1951–1978, sig. WFLG 25, 157.

HRVATSKI DRŽAVNI ARHIV, ZAGREB

Matična knjiga rođenih, Daruvar, sig. M-1033, str. 147, pozicija 163.

NACIONALNA I SVEUČILIŠNA KNJIŽNICA, ZAGREB. ZBIRKA RUKOPISA I STARIH KNJIGA

VILIM FRANČIĆ Ivanu Esihu, sig. R 7632 b.

OSOBNÁ KORESPONDENCIJA

Vuković, Nenad. *Pismo S. Kaleu*, 2013.

Frančič-Nisztuk, Dorota. *Pismo S. Kaleu*, 2013.

OBJAVLJENI IZVORI

Anonim. *Francie Vilim*, u: *Czy wiesz kto to jest?*, Warszawa: Wydawnictwo Głównej księgarni wojskowej, 1938, str. 180.

Baczkowska, W. *Vilim Frančič*, u: *Wyrok na Uniwersytecie Jagiellońskim 6 listopada 1939*, Kraków: Krajowa Agencja Wydawnicza, 1989, str. 148–149.

Barcik, M. [et al.] *Frančič Vilim*, u: *Corpus studiosorum Universitatis Jagellonicae 1850/51-1917/18 E-J*, Kraków: Towarzystwo Wydawnicze "Historia Iagellonica", 2006, str. 161–162.

Bierut, B. *Wspólne cierpienia umocniły w nas miłość pokoju*, u: *Dziennik Polski*, 19. listopada 1946, str. 1.

Buszko, J.; Paczyńska, I. *Podstępne uwięzienie profesorów Uniwersytetu Jagiellońskiego i Akademii Górniczej (6 XI 1939 r.) Dokumenty*, Kraków Uniwersytet Jagielloński, 1995, str. 544–549.

Esih, I. *Kulturni rad radio-stanice u Krakowu*, u: *Radio vjesnik*, 52, 1927, str. 907.

Esih, I. *Poljski intelektualci u Zagrebu*, u: *Jutarnji list*, 8061, 1934, str. 9.

Esih, I. *Dr. Vilim Frančič – vizitator škola krakowskoga okružja*, u: *Jutarnji list*, 9599, 1938, str. 17.

Frančič, V. *Dan poljsko-jugoslavenskog bratstva u Lavovu*, u: *Obzor*, 81, 1922, str. 1–2.

Frančič, V. *Krakovsko kazalište*, u: *Obzor*, 162, 1923a, str. 1.

Frančič, V. *Nekoliko sati milijunaš*, u: *Obzor*, 194, 1923b, str. 1.

Frančič, V. *Pismo iz Krakova*, u: *Obzor*, 140, 1923c, str. 2–3.

Frančič, V. *Jugoslawja. Niewyzyskany rynek dla eksportu polskiego*, Kraków: Nakładem Wyższego Studium Handlowego w Krakowie, 1932.

Frančič, V. *Ivo Andrić poeta-samotnik i epik Bośni*, u: *Dziennik Polski*, 231, 1946, str. 5.

Frančič, V. *Słownik serbochorwacko-polski*, sv. 1 A–M, sv. 2 N–Ž, Warszawa: Wiedza Powszechna, 1956, 1959.

Frančič, V. *Działalność naukowa Instytutu Językoznawstwa U. J. w latach 1951-56*, u: *Zeszyty naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Nr. 17. Filologia*, 4, 1958, str. 271–286.

Frančić, V. *Dr. V. Frančić przedstawił własną pracę pt. Ivo Andrić w Polsce*, u: *Sprawozdania z posiedzeń komisji Oddziału PAN w Krakowie*, lipiec-grudzień, 1961, str. 384–388.

Frančić, V. *Działaność Komisji Oświecenia Publicznego (KOP) w latach 1939-1941*, u: *Rocznik Komisji Nauk Pedagogicznych*, 13, 1971, str. 175–178.

L. Š. *Nepoznati Daruvarčanin – poznati naučni radnik u Poljskoj – u svom rodnom kraju*, u: *Vjesnik Komune Daruvar*, 10, 1964, str. 5.

Małczak, L. *Croatica. Literatura i kultura chorwacka w Polsce w latach 1944-1989*, Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 2013.

Małczak, L. *Rola krakowskich slawistów w polsko-chorwackich kontaktach kulturalnych i naukowych w latach 1944-1948*, u: *Tradycja i wyzwania. Metodologia badań slawistycznych XX i XXI wieku*, Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, 2015, str. 377–384.

Michalewicz, J. *Relacje pracowników Uniwersytetu Jagiellońskiego o ich losach osobistych i dziejach uczelni w czasie drugiej wojny światowej*, Kraków: Wydawnictwo i Drukarnia Secesja, 2005.

Oczkova, B. *Vilim Frančić*, u: *Złota Księga – Uniwersytet Jagielloński. Suplement*, Kraków: Księgarnia Akademicka, 2004, str. 35–38.

Paździerski, L. *Poljske teme u korespondenciji Jugoslovena sa Julijem Benešićem*, u: *Zbornik Matice srpske za slavistiku*, 30, 1986, str. 119–164.

Perkowska, U. *Corpus Academicorum Facultatis Philosophiae Universitatis Jagellonicae 1850-1945*, Kraków: Księgarnia Akademicka, 2007, str. 81–82.

Pintarić, N. *Frančić Vilim*, u: *Hrvatski biografski leksikon*, sv. 4, Zagreb: Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 1998, str. 359–360.

Herout, V. *Poznati Daruvarčanin Dr. Vilim Frančić*, u: *Vrela. Ogranak Matice hrvatske Daruvar*, 19/20, 2003, str. 27–28.

Wnętrzak-Wnorowska, A. (ur.) *Uwiecznić czas miniony. Księga jubileuszowa 100-lecia założenia Szkoły 1908-2008*, Kraków: Zespół Szkół Poligraficzno-Księgarskich im. Zenona Klemensiewicza w Krakowie, 2008.

X.Y. *Wycieczka Okręgu Śląskiego T. N. S. W. do Jugosławji*, u: *Przegląd Pedagogiczny. Tygodnik Organ Tow. Nauczycieli Szkół Średnich i Wyższych*, 3, 1931, str. 63–64.

Przegląd Polsko-Jugosłowiański, Poznań: Stowarzyszenie Polsko-Jugosłowiańskie w Poznaniu, br. 1 (1934) – br. 2 (1939).

SUMMARY

VILIM FRANČIĆ, A SLAVIST

Second only to Julije Benišić, Vilim Franičić (Daruvar, 1896-Cracow, 1978) stands as one of the most renowned promoters of Croatian-Polish scientific and cultural ties in the twentieth century. The aim of the essay is to present the biography of this key Slavist beginning with his birth in Daruvar and leading to his education in Krakow, scientific career at the Jagiellonian University, and his co-operation with the Croatian Polish studies scholars. The next period involves his arrest in the Nazi operation *Sonderaktion Krakau*, his conducting of secret instruction during the Second World War and his tenuous status during the breach in relations between Yugoslavia and the USSR leading to his subsequent efforts to bring closer Croatia and Poland and to the end of his teaching career and his death in Krakow.

Ispravci

Stranica	Stupac	Redak		Piše	Trebalo bi pisati
		Od vrha	Od dna		
100		1		Jagiellonskog	Jagelonskog
101	1		19	Dorotee	Dorote
101	1		18	Vilma	Vilima
102	1		14	slavonskog	slavenskog
102	2	16		se istaknuo se	se istaknuo
103	2	5		Njemačke i Sovjetskog Saveza	Njemačke
103	2	20		Molč	Molè
104	1		3	bio sudionik	bio je sudionik
105	1		21	Molč	Molè
105	2		21	posjeti	posjet
107	1		11	Vilma	Vilima
107	2		8	SFRJ Jugoslavije	SFRJ
110	2	11		Vilim Franičić	Vilim Frančić